

Приятель небіжчика

Автор:

Андрій Курков

Приятель небіжчика

Андрій Юрійович Курков

До книги увійшли два гостросюжетних романи Андрія Куркова. У першому – «Приятель небіжчика» – головний герой шукає найманого вбивцю, щоб замовити... власне вбивство. Здавалося б, усе передбачено. Та наслідки його рішення виявилися драматичними і несподіваними (а інакше у Куркова й не буває). Другий роман – «Не приведи мене в Кенгаракс» – містичний трилер. Його герой, студент, наймається супроводжувати таємничий вантаж, за яким починається справжнє полювання...

Андрій Курков

Приятель небіжчика. Романи

Приятель небіжчика[1 - Переклад з російської Леся Герасимчука© Л. А. Герасимчук, переклад українською, 2003]

1

Якби я палив, було б легше після кожного тихого, ззовні недоладного і невідчутного скандалу, випалювати по кілька сигарет, і дим, нікотин, що тим

часом стає не те щоб змістом або запахом життя, але чимось відволікаючим, – ніби фіміам, що пахтіє на мою пошану: він допомагав мені в черговий раз побачити в подальшому моєму існуванні радість. Але я змалку не палив і вважав, що починати палити в тридцятирічному віці – або дитячість, або дурість.

Дощ ніяк не починався. Бралось на вечір. Дружина зачинилася у ванній, але це не було звичайним прийманням ванни. Я теж іноді зачинаюсь у ванній, хоча з якого дива мав би соромитися власної дружини. Оце й притичина, що все з'ясовує: ми давно вже далекі одне від одного. Увечері, лягаючи в постіль, ми роздягаємося в темряві, а при денному світлі, приймаючи ванну, соромимося власної оголеності. Оголеність тут – це ранимість. Вона те саме сказала б. Але мене також можна поранити, і найчастіше це робить вона. Ми вже й не говоримо про це, хоча раніш намагалися все з'ясувати й направити словами.

Здавалося б, осінь – пора тепла, що відходить, початок сезону збереження минулого тепла в ім'я прийдешньої зими, щоб не змерзнути. Час заклеювання вікон та балконних дверей. Коли ще сама природа так сприяє про віднову чи зміцнення затишку, фізичного й душевного. Але що вересень для нас? Нічого. Ми мовчимо, спілкуємося вигуками. Кожен сам собі варить каву і смажить яечню.

Час покласти цьому край. Нема куди піти: однокімнатну квартиру навпіл не поділиш.

Любов до стрибків у воду з вишки пригадувалася щоразу при визиранні з вікна нашого восьмого поверху. Але не давала потрібного імпульсу для стрибка. Я зроду не самогубець. Життя поза межами мого побуту мені дуже подобалося. З якимось легким завмиранням у грудях я проходив іноді ввечері Хрещатиком, намагаючись роздивитися обличчя вечіркових дівчат, що чекають на клієнтів на лавках чи біля водограю під кінотеатром «Дружба». У сутінках, при штучному міському освітленні вони виглядали привабливо, як вишукані намальовані, багатообіцяючі силуети, що звичайно кидають якийсь олівцевий погляд з книжкових мелодраматичних форзаців і палітурок. Я легко уявляв себе їхнім клієнтом чи навіть наближеним, другом. Але уявляти себе – це ще далєбі не бути. Мені багато чого бракувало: рішучості, грошей. волі. Але вони, як перша ластівка трибу життя з американського кіноекрану, дарували надію на те, що й інші солодкі американські малюнки оживуть і миготітимуть навколо мене, тут, у Києві. І мене порве це миготіння, що поступово перетворюється на життя і витісняє життя минуле, в усьому тимчасове й обридле кожною своєю деталлю, кожним складником, кожною газетною статтею, що докладно його ж описує.

Ще студентом інституту іноземних мов я полюбляв приятелювати з іноземцями. У них я вчився і мовам, і якомусь іншому розумінню життя. Вони так відрізнялися від нас, як може відрізнитися білий гриб від іжачка. Внутрішня наша відмінність могла зрівнятися лише з якоюсь відверто зовнішньою, як-от у наведеному прикладі. У них було інше дитинство, інші ігри. Вони мені й розповіли про одну гру, що якоїсь миті заволодіває вже не першим і не десятим поколінням дітей, які не знали радянського дитинства. Гра проста: треба скласти ланцюжок із знайомих, що виведе тебе, приміром, до королеви Англії чи до Маргарет Тетчер; колись вона була більш актуальна. Виходило, що майже кожен граючий міг через трое-четверо пов'язаних між собою і з ним людей вийти на англійського прем'єр-міністра. Принцип до смішного простий: я знаю його, він знає її, вона знає ще когось, хто особисто знайомий з Ним чи з Нею. Я пробував тоді зробити те саме і вийти в такий спосіб на Брежнєва чи на Щербицького. Не виходило. Ланцюжок просто не починався. І оце тепер, раптом, либонь, через відчай мого життя і мого побуту, я зрозумів, як треба грати в цю гру тут, на нашій землі. Треба шукати вихід на убивць. Їх багато, вони серед нас; дехто з них особливо й не приховує, чим займається. Років десять тому я знав принаймні двох убивць, що відсиділи своє, – нормальні, товариські й навіть ладні допомогти. Щоправда, тоді вони, убивці, були інші – у них було більше романтики. Зараз відносини будуються на грошах, і убивство стало для деякого добре оплачуваною професією. Навіть слово нове запозичили з англійської – кілер. Це схоже на продовження американської традиції поліпшення іміджу й називання некваліфікованих і неprestижних професій. Пам'ятаю, що прибиральника вулиць, власне – двірника, – в Америці перейменували на інженера з санітарного стану міського середовища. Але там причина для цього перейменування проста і зрозуміла: додати двірникам упевненості й самоповаги. А в нас вийшло по-іншому. Просто вийшло, що убивця вищої кваліфікації, який працює лише на замовлення, одержує звання кілера. Ну, а той, колишній тип убивці – побутовий, романтичний, через пиятику, ревності – так і залишається простим убивцею. Їх і ловлять, і садовлять, а кілер залишається птахом невловним і невидимим.

Ці роздуми вивели мене на тему, що намагалася вже багато років достукатися з моєї підсвідомості. Адже я вже кілька років шукав вихід із своєї життєвої безвиході. Але шукав здебільшого в уяві, у своїх фантазіях. А тепер вихід

напрохувався сам: вихід не з ситуації, а з самого життя. Для самогубця я був занадто життєлюбний, але для жертви – те, що треба. Чудовий приклад несправедливості долі: розумний чоловік у розквіті сил і здібностей, та й ще убитий на чиєсь замовлення! Репутація жертви замовленого вбивства залоскотала мені нерви. Я уявив собі, як будуть здивовані мої численні знайомі, відразу вирішивши, що вони про мене, власне, нічого не знали, адже той я, що був їм знайомий, з яким вони пили вино і каву, не міг і не мав бути замішаний у справи, через які виникають поррахунки чи замовні убивства. Я уявив собі, як усіх їх вираховуватиме карний розшук, допитувати, загадуючи десятки «крутих» питань. «У нього були вороги?», «Чим він займався?», «Хто міг бути зацікавлений у його смерті?» тощо. Залишалося знайти недорогого кілера, гроші на його гонорар; відтак сплановане мною ідеальне убивство стане черговою нерозв'язаною загадкою. Ефектний кінець безглузлого життя мене приваблював. А загадкові вбивства мають ще одну привабливу рису: про них часто згадують і в газетах, і в книжках, згадують з подробицями і з ім'ям жертви, тож я матиму реальний шанс залишитися в пам'яті людей якщо не на століття, то принаймні надовго.

3

Осінь забарилася. Або природі забракло грошей на червоні й жовті фарби: ніби вона копіювала прикрий фінансовий стан країни. Щоправда, стало прохолодніше, і ввечері трохи дощило. Але яскраві картини зав'ядання природи не виходило. Натомість люди в'янули на очах, а сам я – на власних очах у дзеркалі. Друзі дзвонили, щоб повідомити, як їм погано. Я у відповідь мовчав, виношуючи, але ховаючи від усіх, свою дорогоцінну ідею ідеального виходу з життєвої безвиході.

Дружина почала пізніше, ніж звичайно, повертатися додому, іноді за північ. Роздягалася вона в темряві і лягала на свій край канапи під свою ковдру. Кожен її прихід будив мене і дратував. А якщо й не будив, то ще дужче дратував. Від неї не було ніякого тепла, і сама думка про жінку, що не дає тепла, мене злостила, особливо коли я думав конкретно про неї, про ту жінку, що була поруч.

Увечері в середу я сам вирішив затриматися в центрі. У мене було трохи грошей і конкретне рішення, як їм дати раду. Простіше кажучи, кортіло випити. Але не соло, а принаймні дуєтом. Ідеальна свята цифра «3» ще більше потішила б мене,

якби, звичайно, усі троє були близькими знайомими. Випадкових попутників до станції «випивка» я не любив. На сьому я приїхав на Контрактову площу, де в одній комерційній крамничці бачив пару разів через скло свого колишнього однокласника Дмитра Самородина. Не бачилися ми з ним зі школи, та й тоді, коли я бачив його через вітрину крамнички, мене він не бачив, обслуговуючи чергових покупців. Тому здавалося мені, що він зрадіє раптовій зустрічі, тим більше, що в школі ми ладнали, і ніщо так не єднає людей, як спільне минуле, – чи то школа, чи в'язниця.

Мої міркування підтвердилися. Щойно я зайшов до крамнички, як замислений покупець, він мене впізнав і гукнув. Водночас, обслуговуючи покупців реальних, він загадував мені силу питань про наших колишніх однокласників, цікавлячись, кого й коли я бачив востаннє, і хто що робить. Потішити його я особливо не міг. За всі роки я мав лишень п'ять-шість випадкових «транспортних» зустрічей із друзями дитинства, про що я йому й розповів.

– Ти почекай півгодинки, – попросив він. – Шеф заїде по виторг, і тоді я закриюся, й зможемо тут посидіти...

Я з радістю кивнув. Але чекати в крамничці не хотілося, і я вийшов прогулятися Подолом.

Яскраві вогні, неонові лінії й літери безглуздох назв кав'ярень і ресторацій розганяли вечірню темінь. Вийшовши зі світла зустрічних реклам і вогнів, я сів на лаві біля пам'ятника першому українському буддистові Григорію Сковороді. На сусідніх лавах, користуючись неосвітленістю пам'ятника, цілувалися щасливі силуети. Лише я ні з ким не цілувався біля пам'ятника і через це відчув свою ущербність. Чим я гірший? Я ще молодий, симпатичний, не товстий. Мене ще можна вважати привабливим. Звичайно, винний я. Жодна жінка не підійде до мене перша з питанням: «Дозвольте вас поцілувати?» Що зі мною? Адже ще років п'ять тому я сам полюбляв ошелешити жінок подібними питаннями. А тепер?

Коли я повернувся до крамнички, покупців уже не було. – Гарзд, – сказав Дмитро. – Виторг забрали. Можемо закриватися.

Він запнув вікна-вітрини. Закрив важкі металеві двері, і нас немов відгородило в цьому магазинчику від навколишнього світу, ми ніби опинилися в кабіні

космічного корабля, лишень – висновуючи за пляшками на поличках, консервними бляшанками тощо – це був принаймні західноєвропейський корабель.

Дмитро посадив мене за пластмасовий білий столик, а сам відійшов до поличок.

– Що п'ємо? – запитав він.

– «Навколо все народнее, навколо все мое», – спало мені на думку.

– Ну-бо, не соромся! – підбадьорював мене Дмитро, стоячи біля шереги пляшок. – Я пригощаю. Мені тут дають дві пляшки на день як премію, а якщо більше, то плачу зі знижкою...

– Тоді віскі, – сказав я.

Віскі ми пили, як інші п'ють горілку: маленькими кришталевими чарочками й нахильці. Чарочки для цього тимчасово зняли з продажу.

– Женьку Довгого я востаннє бачив років три тому, – казав Дмитро. – Він працював м'ясником у гастрономі біля Оперового. А Чемерис виїхав до Волгограду. Він останнім часом страшенно полисів...

– А я Галю Колесниченко якимось зустрів... – поділився я. – Тут-таки, на Подолі...

Допивши віскі, вирішили скуштувати джин.

– Його взагалі з тоніком п'ють, – казав, відкриваючи пляшку, Дмитро. – Але тонік сьогодні весь розкупили. Він і так нівроку смачний. Пам'ятаєш Мельничука з Б-класу?

– Пам'ятаю.

– Його два роки тому на горло засудили, але потім на п'ятнадцять років замінили.

– За віщо? – поцікавився я.

– Злодюга. З якогось човника зідрав п'ять тисяч баксів і на острах метнув йому вдень у вікно гранату, а там теща з малим була. Два трупи...

– Та-ак, – протягнув я. – Гидота.

Розмова перейшла на співзвучні нинішньому часу карні історії й жахи. Ми відкрили кіпрські маслини й бляшанку камчатських крабів. Під таку бесіду чудово пилося й закусувалося. Кругловидий Дмитро розпашів, очі палали. Гадаю, що і я виглядав не тверезіше. Якось непомітно стали на мову про прибутки – слово «зарплатня» вже вийшло з ужитку. Дмитро напікав триста баксів плюс преміальний товар, який зазвичай випивав і з'їдав у дружньому колі. Я, на жаль, матеріальними досягненнями похвалитися не міг.

– Мій шеф тисяч п'ять-шість на місяць має, у нього ще п'ять пунктів на Подолі й один обмінний кіоск, – розповідав Дмитро. – Але я йому не заздрю...

– Слухай, а ти не знаєш, скільки кілер може напекти? – запитав я.

– А ти хіба «Вісті» не читаєш? Залежно від ваги об'єкта: і п'ять тисяч, і десять тисяч баксів...

– А якщо об'єкт не важливий?

– А кому треба прибирати такий об'єкт?

Я стенов плечима.

– Чоловік міг би захотіти прибрати коханця своєї дружини... – припустив я.

Дмитро помовчав хвильку, потім теж стенов плечима.

– Це дріб'язок, – сказав він. – Коханці ходять без охорони... Має бути дешево. Може, баксів п'ятсот... Але серйозний профі за такий дріб'язок не візьметься... Принаймні ті, кого я знаю...

Я важко зітхнув і налив собі й Дмитрові джину. В пляшці залишалося ще на пару чарочок. Алкоголь уже плинув упереміш із кров'ю по венах і артеріях, але в голові було ясно, як удень.

– У твоєї хіба коханець є? – запитав раптом Дмитро. Я кивнув, радше автоматично, ніж на знак згоди з припущенням Дмитра. Але, загалом, сумніватися в наявності коханця в моєї дружини було б нерозумно.

– Звичайно, є, – підтвердив я свій кивок словами.

– У мене є один хлопець... Власне, профі... – Дмитро заговорив тихіше, і я збагнув, про що він каже. – Якщо хочеш, я з ним пораджуся... Він порядний, від близьких навіть авансу не бере... У тебе є копійчина?

Я знову зітхнув.

– Зараз кепсько з грошима...

– Я тобі можу позичити: справа серйозна... Питання сімейного життя... Тож поговорити з ним?

– Так, – поквапом видихнув я. І на підтвердження своєї рішучості ще раз кивнув.

4

За два дні ввечері я зникнув до Дмитра в магазинчик. Покупців не було. Мабуть, мряка, яка ще вдень зависла над Подолом і час від часу переходила в дощ, розігнала людей по будинках. Він сидів у яскраво освітленому акваріумі магазинчика за прилавком і читав книжку.

– Привіт! – гукнув я, заскочивши у відкриті настіж двері. – Що читаємо?

– А що читають у таку погоду? Звичайно, Чейза. Як ведеться? Зігрітися не хочеш?

Я кивнув.

Він витяг з-під прилавка почату пляшку цитринового «Кеглевича», поставив переді мною кришталеву чарочку і виповнив її. Налив і собі. Ми якось по-діловому гольгнули по дві. Горілка пішла напрочуд м'яко, немов у ній і ступнів не було.

– Для панночок! – вловивши мій вираз обличчя, пояснив Дмитро. – Почекай, я зачинюсь і тоді поговоримо.

Він зачинив двері, завісив вікна-вітрини.

– Все олрайт! – сівши на своє місце за прилавком, сповістив він мені. – У нього щойно дитина народилася... Він сам сказав, що наразі в серйозні справи лізти не хоче... Тож твій коханець саме до речі.

– І скільки? – запитав я.

– Хотів сімсот, але я з ним поторгувався... ну й обіцяв, що ти сам докладно усе підготуєш.

– Що підготую? – злякався я.

– Ну, відомості різні. Коли і де він буває. Може, фотку зробиш...

Я замислився про фото і раптом зміркував, що наразі дійсно думав про якогось абстрактного, ніколи не баченого коханця моєї дружини. «Господи! – подумки вигукнув я. – Адже йдеться про мене, про мое фото, про ті місця, де я буваю!..» Трохи заспокоївшись і списавши неквапність своєї думки на погану погоду і «дамського Кеглевича», я знову підключився до вигаданої мною самим гри.

– То як? – по павзі знову запитав Дмитро.

– Щодо відомостей?

– Так.

– Добре. І фото буде. То скільки разом вийшло?

– Чотириста п'ятдесят баксів. Ми спочатку на п'ятсот пристали, але я відчув, що можу ще трохи зігнати. Тож з тебе пляшка!

– А коли я з ним зустрінуся?

– Отакої! Нащо тобі з ним зустрічатися? Він тобі подзвонить завтра ввечері, а все необхідне якось перешлеш йому.

Після ділової розмови інша розмова вже якось не йшла, і ми, заповнюючи павзи між чарками, анекдотами, просиділи ще з півгодини, перш ніж розійтися.

Коли я повернувся додому, дружини ще не було. Я запарив собі чаю. Глянув на годинник: початок на першу. У будинку навпроти світилося лише кілька вікон. На вулиці панувала вогкість. У жовтих плямах вуличних ліхтарів блищав асфальт. Мені чомусь здалося спекотно на кухні, і я відкрив вікно. Висунув голову і дивився вниз. На пустельну вулицю. Дивився хвилин п'ять, поки перед нашим парадним не зупинилася старенька червона іномарка, з якої вийшла моя дружина і якийсь чолов'яга. Я вже перелякався, що вони зараз обое зайдуть у парадне, але цього не сталося. Вони поцілувалися під ліхтарем, що освітлював вхід до парадного, і вона зайшла, а чолов'яга знову сів до іномарки й поїхав.

– Оце, – подумав я, усе ще дивлячись на знову спустілу вуличку. – Либонь, про нього я думав на початку сьогоднішньої розмови з Дмитром. Про його фото. Може, взяти й дійсно перекинути все це на нього? Але тоді в цьому не буде нічого оригінального. Банальні ревності. Та ще й невиправдані, бо я віддавна не люблю дружину, – до речі, з повною взаємністю. Ні, нехай живе, чи радше – нехай живуть і тішаться. Хоча, гадаю, мое замовне убивство і на них подіє, і ще невідомо, як.

Скреготнув ключ у дверях.

– Ти ще не спиш? – байдуже, але ніби з подивом, зауважила дружина.

– Чай пив і у вікно дивився, – відповів я.

На це вона вже не відповіла. Пройшла в кімнату. Я почекав, поки вона вимкнула там світло, і теж пішов спати.

5

Знайомий Дмитра потелефонував наступного дня ввечері. Відрекомендувався як Костя. Дав мені два дні на фото і на «підготовку порад». Обіцяв потелефонувати за два дні й повідомити, як усе це йому передати.

Уранці я дістав коробку з-під югославських черевиків, давно вже зношених і викинутих. У цій коробці зберігалися мої фото, починаючи з традиційних голих немовлят, і далі, без усякого хронологічного ладу, впереміш. Але навіть найпізніші з них були зроблені років п'ятнадцять тому, в теплій тинейджерівській компанії. Відтак, очевидно, нікому я не був надто потрібний, або просто інтерес до фотографування в моїх друзів пропав. Я відклав два фото, де я був зображений великим планом. На одному – у Пущі-Водицькому парку, з пляшкою білого портвейну, на другому – на пікніку десь у Святошині, біля ватри, що палала чорно-білим вогнем. Підійшовши до дзеркала і порівнявши себе сьогоднішнього з собою на світліні, я зрозумів, що передавати таке можна тільки в тому випадку, якщо я не хочу бути впізнаним і знайденим. Що ж робити? Десь ще лежали вісім фото «три на чотири», котрі я зробив років три тому в несправдженій надії піти на курси водіїв і одержати права.

Випивши розчиненої кави і запхнувши фото назад у коробку, я рушив до найближчої фотомайстерні.

Старий-фотограф замучив мене претензіями до мого підборіддя.

– Ви хочете бути красивим чи для чого ви фотографуєтеся? – нарешті вирвалося в нього, коли я пробурчав щось невдоволене.

Нарешті, клацнувши апаратом на тринозі, він попросив прийти по знімки за три дні.

– Даруйте! – взявся я благати. – Мені вони потрібні завтра. Конче завтра.

Він стенив плечима.

– Дуже потрібні?

– Так.

– Ну, приходьте завтра по обіді. Але що-небудь принесіть за терміновістю. Я ж грішми не прошу – кому вони зараз треба?!

Не повертаючи додому, я пішов на трамвайну зупинку. Вирішив поїхати в центр і потинятися. Саме потинятися, як я, власне, тинявся все життя. Без особливої мети, не поспішаючи, заходячи до кав'ярень і розшукуючи в черзі знайомих.

Допіру на Хрещатику я зрозумів підсвідому мету сьогоднішнього тиняння: треба «підготувати поради» для Кості. Тобто повідомити йому, в яких місцях і в яку годину дня його майбутній клієнт буває. Отже, слід вирішити, у яких кав'ярнях найчастіше буваю я. Але водночас визначити ці кав'ярні й потім ходити по них, очікуючи пострілу в спину чи в потилицю, було заняттям не з приємних. Психомазохістом я не був. Треба було придумати для себе щось гуманніше.

Я піднявся на Велику Житомирську й опустився в підвальну кав'яреньку біля хлібного. Там було похмуро і безлюдно. Взяв каву і почав думати.

Після третьої філіжанки думки вишикувалися до бою і штурмом узяли поставлене завдання. Я й сам запишався ними, ніби вони жодного стосунку до моєї голови не мали. Усе геніальне просте, – це ще раз доведено. Я знав, що треба було робити, і полегшення від цього навіть послабило дію кофеїну на організм. Я розпружився.

Залишалося тепер лише вибрати кав'ярню, в якій я хочу бути вбитим, і час для цієї ефектної події. Звичайно, вбивати в громадському місці – нелегко. І зникнути потім, піти непоміченим – теж складне завдання, але то вже не мої проблеми. Він професіонал – нехай це доведе. Хоча, якщо таки схоплять і з'ясують, що він просто убив коханця чиеїсь дружини, – моя посмертна репутація дуже постраждає, і смерть моя стане більш анекдотичною, ніж трагічною. Ні, треба створити йому всі умови, щоб він пішов непоміченим.

Щоб ніколи не знайшли мого вбивцю й ніколи не розкрили причину злочину. Але як? – потрібна ще одна чашка кави.

І знову я підійшов до стійки.

– Знову подвійну? – запитала «кавниця» Валя.

– Ні, просту.

Я знову пив каву, тільки тепер поклав туди дві грудки цукру замість звичайної однієї. І знову думав, власне, перебирав у думках усі знайомі мені кав'ярні, вибираючи ту, у якій увечері перед закриттям буває поменше відвідувачів. У цьому підвальчику, власне, надвечір рідко буває більше двох-трьох кавоманів, але тут такі круті сходинки, що, тікаючи, можна собі в'язи скрутити.

Я піймав себе на думці, що, крім усього іншого, ще і про здоров'я цього Кості піклуюся, хоч і не бачив його жодного разу і не впевнений, що в останню мить устигну його побачити.

6

Старий фотограф мене не підвів. І фото вийшло нівроку, просто портрет улюбленого актора. З ледь відчутною і через це трохи загадковою ухмілкою та розумним прищупом, у якому було щось ленінське.

За вікном падав вечірній дощ. Я сидів на кухні і насолоджувався самотою. Пив гербату з шипшини. Думав про сюрприз, що я готую для своєї дружини. І зовсім не думав про те, що наші відносини чи їхня відсутність перейшли на новий щабель: вона не ночувала вдома минулої ночі й лише вранці забігла, щоб узяти щось чи переодягтися. Це було рано-вранці – я ще спав і радше чув її прихід, ніж бачив.

У її відсутності зараз було щось райське, щось гуманне стосовно мене. І цей вечірній дощ не був би таким сентиментальним, якби вона була поруч або в кімнаті. Отож є люди, чия відсутність викликає радість чи навіть провокує

відчуття щастя. Погано, коли такою людиною виявляється дружина.

Телефонний дзвоник не злякав затишну атмосферу вечора. Дзвонив Костя.

Довідавшись, що все готове, попросив наступного ранку покласти конверт із фото і «відомостями» в абонентську скриньку номер триста тридцять один у двадцять п'ятому відділенні зв'язку, що знаходилося на самому початку Володимирської, майже біля Андріївської церкви.

Після телефонної розмови я відчув сильну втому, що звалилася на мене раптово й несподівано. Кортіло спати. Звучання вечірнього дощу присипляло. Але перед тим, як покластися спати, я все-таки змусив себе взяти календарик і аркушик паперу. За календариком я вибрав день свого майбутнього вбивства: наступний четвер. До цього дня тижня я мав особливі почуття. Колись у четвер я познайомився з однією дівчиною і відразу запросив її до кав'ярні. Діялося це на Подолі; відтоді протягом щасливого року або й довше ми з нею називали цю кав'ярню «четверговою». Вона розташувалася за три хвилини ходи від Контрактової площі. Саме по трамвайній колії, що веде до річкового порту. Кав'ярня, що не мала й досі не має назви, похмура, з поганим освітленням і двома невеличкими залами. Звичайно, можна було б вибрати «місце злочину» і посимпатичніше, та й пристойніше. Але я зупинив свій вибір на цій кав'ярні.

На аркушику паперу я написав: «четвер 12 жовтня 18:00 кав'ярня по вул. Братській біля зупинки тридцять першого трамваю в бік Поштової площі». Поклавши фото й записку в конверт, я з почуттям виконаного обов'язку ліг спати.

7. Вівторок

Вранці я знайшов на потрібній пошті кімнату з абонентськими скриньками і вкинув конверт у триста тридцять першу з них.

Жити мені залишалось два з половиною дні, і треба було вирішити, як їх прожити, бо час життя, що залишився, був уже настільки обмежений, що при незначному зусиллі обчислювався з точністю до секунд, не кажучи вже про

хвилини й години.

Після пошти повертатися додому не хотілося. Погода випала гарна: настала, либонь, ненадовго, «золота осіння пора», жовте й червоне листя, стійка бадьорлива прохолода і відсутність вітру при зовсім блакитному небі. Якби до раю приходила осінь, вона була б саме такою.

Андріївським узвозом я поволі пішов на Поділ. Галереї й крамнички тільки-но відчинялися. Найгучніше на узвозі лунали цієї миті мої туфлі, гупаючи по брукувці дешевими пластиковими підборами.

Не думаючи особливо про конкретний свій шлях, я опинився, зрештою, на Братській, у тій самій «четверговій» кав'ярні. Добре, що вона вже працювала, і якийсь парубок, схожий на студента, забгався в куток і пив свою першу, мабуть, на сьогодні каву. Я теж узяв половинку і сів до столика в іншому кутку. І допіру тепер замислився про хвилини й години життя, що залишилися мені. Захотілося взяти аркуш паперу й ручку і скласти точний графік чи план справ і зустрічей. І щоб не так, як звичайно, аби хоча б половину з цього плану викреслити на ознаку виконання. Але паперу в мене із собою не було. Правда, у кишені піджака лежала ручка.

Я подивився на хлопця, побачив у нього дипломат.

- Перепрошую, - звернувся я. - У вас не буде аркушика паперу?

Мовчки від дістав із дипломата загальний зошит і видер мені подвійний аркуш.

Я вже поклав аркушик перед собою, збираючи думки, а він усе ще порпався у своєму дипломаті серед книжок і зошитів.

«Вівторок 10 жовтня», - написав я.

Потім поглянув на годинник. Пів на одинадцятку.

Що я можу зробити сьогодні? Зараз? Ранок здавався марним часом. Та й подумавши про знайомих і друзів, яких хотілося б побачити, я раптом збагнув, що бажання мое породжене сентиментальністю моменту. Не було нічого

важливого в цих можливих зустрічах. Попрощатися? Але нащо – адже я не повинен знати про свою загибель! А зустрітися як звичайно, щоб побалакати ні про що, – такі зустрічі мені вже навіть набридли. Може, зустрітися з Ніною, з жінкою, яку я напівзалишив перед своїм весіллям? Ми, щоправда, вже тоді були більше друзі, ніж закохані, хоча це нам не заважало поводитися іноді так, як поводяться коханці. Це була якась затихла і загасла пристрасть, яку ні вона, ні я не хотіли забути. І, мабуть, тому, що ми пам'ятали про неї, вона й прокидалася іноді, кидаючи нас в обійми одне до одного. Після цього ми спокійно обговорювали за чаєм ненормальність наших відносин і обіцяли спробувати надалі тільки дружити. Але усе повторювалося знову й знову. І зрештою ми вже не бачилися, а тільки передзвонювалися, хоча все рідше й рідше. Потім я бачив її випадково в обіймах з гарним і самовпевненим чолов'ягою. Вони виходили з угорської кав'ярні «Бон-Бон». Я тоді збагнув, що ця частина мого життя завершилася. І відразу з'явилося якесь заспокоєння. Я заспокоївся за неї. І кинув дзвонити, гадаючи, що їй зараз це не треба. Вона теж більше не телефонувала.

«Потелефонувати Ніні», – написав я на аркушику і надпив ще кави.

Аркушик дратував мене своєю білістю, своєю незаповненістю. Усі мої бажання, уся раптова ощадливість до решти часу в моєму житті втратила зміст. Які зустрічі? Які дзвінки? Я нікому не був потрібний і мені теж ніхто не потрібний. Це стало раптом настільки очевидним, що мурашки пробігли по спині. Ця очевидність моєї нікчемності й непотрібності в цьому світі привела мене й до більш позитивних думок: про те, що моє рішення про власне убивство було єдино вірним. Я взяв ще каву і вже холоднокрівніше дивився на ситуацію. І викреслив з аркушика цей непотрібний Ніні дзвоник. Тепер я був цілком вільний і міг присвятити час, що залишився, тільки собі й нікому більше.

Хлопець, що сидів у протилежному кутку, підвівся й вийшов, і я залишився в кав'ярні сам. Барменша пішла в підсобку. Через темний інтер'єр у кав'ярні панувала стума. А на вулиці сяяло сонце, що не приносило користі в цю пору року.

Хоча, звичайно, мільйони громадян раділи йому. Громадяни звикли радіти марним речам. Я теж.

Увечері в четвер я сяду ближче до виходу. Так буде зручніше.

8. Середа

У середу вранці за вікном кімнати хлюпав туман. Я підвівся й відразу ж підійшов до вікна. Потім озирнувся, збагнув, що дружина знову не ночувала вдома. Це пояснило мое бадьоре самопочуття. Треба якось заповнити цей останній повний день мого життя. Тинятись у тумані не хотілось, хоча туман, мабуть, лише ранковий клопіт. На кухні я поставив чайник на плитку й сів до столу.

«Ось і життя добігає кінця», – подумав я і відчув у внутрішній інтонації якусь подробну старість. Ніби з кожним днем, що наближав мене до обраного четверга, я дедалі більше ставав невиліковно хворим.

Пити чай з туманом за вікном – у цьому було щось від дорогої скандинавської лікарні для невиліковно хворих... чи це якось Бергман зринув у асоціаціях.

Сніг цього року випаде без мене.

А раптом саме прийдешня зима буде безсніжна, а я цього не побачу? Втім, невелика втрата. Це лише заощадить місту кошти, що звичайно, витрачаються на збирання снігу.

Дріб'язкові думки клубочились у голові. Нічого високого, нічого справді філософського. Ніби й сам я завжди був дрібною, неглибокою людиною. І тепер, дійсно, єдине, що могло мене вивищити якщо не у власних очах, то в чужих, – це насильницька смерть. Якась бридня... Либонь, гарний сон і мирне пробудження з подальшим спогляданням первісно незайманого туману розбуркують дурість або принаймні викликають уперті думки.

Непогано би в останній день понаписувати листи давно забутим знайомим. Щось про плани на майбутнє. Це відверне від думок про четвер і додасть трагізму п'ятниці.

Не допивши чай, я сходив до кімнати по ручку й папір.

«Люба Тетяно, – писав я в Москву до розлученої молодиці, що відпочивала колись у нашій компанії в Криму, після чого ми зо два рази обмінялися теплими листами. – Вибач, що довго не писав. Життя в останні два роки помалу розвалювалось і ось, нарешті, розвалилось остаточно. Тепер у мене – ні роботи, ні родини. Я вийшов на стартовий «нуль» і переді мною знову всі шляхи відкриті. Молодим усюди в нас дорога. Про майбутнє почну думати днів за два, а поки сумую за минулим. Але сумую нещиро, а радше через глибинні православні традиції в генах. Навіть не сумую, а журюсь. Це слово більше підходить. Думаю, що як туга, журба і сльози минуть, тобто за дев'ять ще й сорок днів (чи годин), почну лаштуватися до Москви. Радо побачився б, згадав про минуле, про друзів-товаришів. Буде час і бажання – пиши. Адреса на конверті. Цілую».

Лист злагодився напрочуд легко, на одному подиху. Гадав ще з десяток набазграти, доки туман і так легко пишеться, але вчасно схаменувся.

Телефон задзвонив. Довелося повернутися до кімнати. Телефонувала дружина. Сухим голосом попередила, що заїде на машині з колегою, щоб забрати свої речі.

– А машина в колеги червоного кольору? – запитав її я. Вона повісила рурку.

Не бажаючи у свій останній день зустрітися з дружиною і її «колегою», я мерщій одягнувся й вийшов на вулицю.

Туман ще й досі заміняв повітря. Дорогою поволі минали обережні машини, намацуючи шлях жовтими фарами. Люди йшли мимохідь якимось дивно, виринаючи наче з нічого і відразу ж розчиняючись у тумані-молоці. Середя починалась містично, ніби з цього туману ось-ось мав постати інший, новий світ, у якому всім буде добре, і куди зможуть піти всі ті, хто не прижився і не влаштувався в старому світі.

Я брав убік центру. Хотілося пройти якомога довший шлях у тумані. Дійти до Подолу, до Брацької. Може, й не було в цьому ніякого глузду, але, пам'ятаючи челюскінців і добу героїв і живучи в цьому, зовсім протилежному часі, кортіло іноді робити невидимі іншим імітації нормального героїчного життя. І от в останню середу свого життя я йшов у тумані з одного кінця міста до іншого. Йшов, щоб дійти та взяти як нагороду за перехід чашечку кави. Теж одну зі своїх останніх.

Перехід тривав трохи понад дві години. І, щиро кажучи, уже зайшовши до кав'ярні та підійшовши до стійки, я не відчув урочистості моменту. Рух у тумані позбавляє людину відчуття простору, а отже – й можливості оцінити пройдене. Так воно й було.

Світло тьмяніло в кав'ярні, а на вулиці було сіро. Я сів у кутку до улюбленого столика. Схоже, я був сьогодні першим відвідувачем. «Кавниця» невидимо сиділа за високою угорською кавоваркою і читала книжку. Відволіклась вона лише на мить, аби зробити мені каву. І знову сіла.

До кав'ярні ввійшла дівчина в шкіряному кашкеті й короткуватій темно-сірій куртці, схожій на літню куртку старого зразка. У руці – велика тека для малюнків, а за плечем – шкіряний плечак. Узявши каву, вона сіла по інший бік проходу.

Мені дуже захотілося побалакати з нею, познайомитися. Але її зосередженість на своїх думках зупинила мене.

Я допив каву і вийшов з кав'ярні. Пішов бродити далі. У туман. Мое відчуття туману, звичайно, не було таке наївно-радісне й зворушливе, як у Їжачка-В-Тумані. А проте бродити було легко, і думки бродили в голові усіякі. Схоже, що мій останній день виявиться найнуднішим у житті, але це мене вже не смутило.

9. Четвер

У середу напровечір туман трохи порідшав або, злив-шись з темрявою, став менш помітним. Коли я повернувся додому – настрої покращав. Я зауважив відсутність безлічі дрібних речей і деталей побуту, котрі забрала колишня дружина. Вона ніби прибрала по собі: будики на одній батареїці зникли, і всілякі шабатурки, щітки для волосся. Загалом квартира видалася мені трохи ріднішою, ніж доти. Я легко пройшовся по ній, глибоко вдихнув повітря.

Уночі проти четверга мені снилися кольорові сни. Я жодного не запам'ятав, але відчуття барвності було таке сильне, що, вже прокинувшись, я все ще хотів заплющити очі і далі дивитися їх – сни, що не запам'ятовуються.

Але треба було дбати про інше. Час готуватися до вечора. Я прийняв ванну, поголився. Попрасував. Я збирався так ретельно, ніби мав бути свідком на весіллі. Приготувавши одяг на вечір, я узявся до ранкової кави.

Вечір прийшов непомітно.

Узагалі четверту по обіді можна називати «вечором» лише восени чи узимку.

Залишалося дві години життя, і не було потреби поспішати, щоб завершити якісь справи. Не було справ – ні завершених, ні інших. Усе або повершилося, або в цьому не було потреби. Я почувався навіть піднесено: нарешті міг повірити у себе, у свою здатність бути рішучим і холонокровним. Може, заради цього і не варто було влаштовувати трагічний моноспектакль, проте замислив я його не для перевірки власних здібностей, а те, що здібності усе-таки «перевірилися», мене лише тішило.

До кишені куртки, перш ніж вийти, я поклав паспорт, написаний лист. Постояв у коридорі, міркуючи, що ще взяти з собою, щоб тим, хто вивертатиме кишені в небіжчика, було що витягти й узяти за ключ до розгадки злочину. Але на думку нічого не спливало.

На прощання я прибив двері й одразу відчув незручність жесту.

Видко, я таки нервував.

На вулиці було похмуро й прохолодно.

Вийшовши на Контрактовій площі з метро, я зупинився біля пам'ятника Сковороді. Поглянув на пароньки, що повмощувалися на лавках довкола, – дивне місце для початку залицянь і миттєвих лавсторій... Може, дух першого українського буддиста Сковороди усе ще ширяв над цим місцем, приваблюючи молодь. Дух навіть не стільки буддиста, скільки першого вітчизняного гіпі, що пройшов пішака всю Україну та її російські околиці. Оце він, офіційно неусвідомлений ідеал для нової української молоді. Підняти б його образ над масами трудящої молоді, й... пішли б ті мільйони пішки по Україні та її російських околицях!

Але час минав, і мені захотілося встигнути випити каву. Шляхетна думка; тому, хто не палить, нема рації викурювати останню сигарету, але для завсідника кав'ярень остання подвійна половинка кави – це святе!

Мене обігнав трамвай, розливаючи похмурою Брацькою вулицею рідкий жовтий колір, що відразу всмоктувався в асфальт. Він повернув до Дніпра, і знову запала темінь. Лише самотні запалені вікна будинків виставляли недолуге світло на вулицю.

Залишалось ще – один квартал і півгодини часу.

Я уповільнив крок. На каву мені знадобиться щонайбільше десять хвилин.

Але квартали на Подолі майже іграшкові: як не уповільнюй крок, а за кілька кроків квартал закінчується.

Я увійшов до кав'ярні. Там тихо співав Шуфутинський. Тихо, бо звук був максимально прикручений. Мое місце було вільне. У маленькій першій залі сидів гурт дядьків і кружляв горілку. Одна паронька пригорнулася одне до одного у кутку за столиком. А з другої зали долинав якийсь шум. Я узяв свою половинку й сів на давно обране місце. Зняв з руки годинник і поклав поперед себе. Пив каву, гарну міцну каву.

Ніби «кавниця» знала, що це моя остання чашка, і постаралася зварити каву найкраще.

Залишалось п'ятнадцять хвилин життя.

Я відчув, що в мене тремтять руки.

До кав'ярні завітали два дівчиська, замовили по п'ятдесят грамів лікеру.

– Тільки швидко, – попередила їх «кавниця». – Я сьогодні раніше зачиняю – в сина день народження.

Я знов поглянув на годинник: за дванадцять шоста.

Допив каву і взяв ще одну половинку.

– Чого це в тебе руки тремтять? – запитала «кавниця». – Перебрав учора?

Я кивнув, не бажаючи брати участь у її співчутті.

– Тобі не кава потрібна, а щось міцніше, – порадила вона. – Візьми «Кеглевича»!

– Грошей нема.

– Тобі в кредит дам, – сказала вона і налила мені сто грамів.

– Дякую, – я взяв каву і сто грамів та повернувся до столика.

Було за п'ять шоста, коли «кавниця» занервувала й почала усіх квапити та вигетькувати. Дядьки допили горілку і без сперечань гуртом посунули на вулицю. З другої зали теж вийшли різні люди напідпитку.

Я дивився примерзлим поглядом на відкриті двері, крізь які усі виходили, але ніхто не заходив.

– Ну ж бо, не затримуй! – «Кавниця» стояла поруч, наді мною.

Я озирнувся: крім мене й неї, в кав'ярні більше нікого не було.

– Я до тебе по-людськи, і ти теж, будь ласка, будь людиною, – приязно зверталася вона. – У мене Васі сьогодні вісімнадцять. Треба встигнути салати поробити...

Я кивнув, гольгнув «Кеглевича», запив останнім ковтком кави й подався до виходу.

Уже «випливши» обличчям на вулицю, я зіштовхнувся з парубком у короткій шкурятянці. Він хотів увійти.

– Годі! – крикнула йому «кавниця». – Зачинено.

Пропустивши його на поріг кав'ярні, я відійшов убік і з вулиці слухав їхню розмову.

– Ну, хоча б сто грамів! – просив він.

Годинник я стискав у долоні. Було темно, і я навряд чи побачив би розташування стрілок, але чомусь була в мене певність, що саме в ці секунди настає шоста вечора. І дійсно, звідкілясь ізгори долинули удари настінного дзигаря.

Я поволі подибав назад, на Контрактову. Я йшов і чув кроки людини поза мною. Може, це саме він? Може, саме з ним я зіштовхнувся віч-на-віч на виході з кав'ярні?

Мій стан можна було порівняти тільки з пронизливою німотою. Не було ні смутку, ні полегші. Тільки страх при кожному відлунні ходи людини поза мною посилювався. Я хотів, але боявся озирнутись.

Допіру на освітленому повороті трамвайної колії я озирнувся, але – позаду анікого.

Страх пропав, але пропали разом із ним і всі почуття. Знову запанувала, розлилася по всьому моему тілі німота.

Я присів на вільну лавку під пам'ятником Сквороді. Сидів і ні про що не думав. Просто дихав.

Може, до шостої години душа покинула мене, залишивши без почуттів і думок. Їй, мабуть, не подобався мій план. Душа живе в людині й не любить утрачати своє місце проживання.

Кумедна думка з'явилась у змерзлого мозку: якщо душа прописана в моему тілі, а тіло прописане за певною адресою, то у душі – подвійна прописка, що заборонено всіма нашими досі радянськими законодавствами.

Я навіть посміхнувся.

І подумав про самотність Сковороди.

Дехто народжується, щоб і по смерті залишатися самотнім.

Годинник показував двадцять хвилин на сьому.

Минуло перші двадцять хвилин мого незапланованого життя.

Посидівши ще з півгодини, я піднявся пішки на Хрещатик, знайшов повію-початківку напідпитку і, пообіцявши їй заплатити вранці, повіз до себе.

10. П'ятниця

Уночі мені то снилися кошмари, то раптом вигулькували якісь ідилічні малюнки, й залежно від цього я то обіймав уві сні дівчину, ім'я якої, один раз почувши, відразу забув, то відсувався від неї на край. Уранці прокинувся з головним болем. Підвівся, а гостя далі міцно спала. Сів на кухні й пив розчинну каву. Кілька разів зазірав до кімнати й дивувався такому міцному сну. Нарешті вже зазірнув, щоб уважніше роздивитися гостю, бо познайомилися ми в півморозі, а якщо ще врахувати, в якому я був стані попереднього вечора, можна було подивуватися сміливості цієї дівчини. Мені самому раптом стало страшно за неї: а якби за п'ять хвилин до нашого знайомства її відвіз до себе якийсь маніяк-садист?

Думки логічно підійшли до того, що я зробив гарний учинок і, ймовірно, врятував її від побиття чи чогось страшнішого. Але тут я пригадав, що вранці обіцяв із нею розплатитися, і при тім навіть не прислухався, яку суму я повинен буду їй віддати...

Стало якось моторошно. І я навіть зрадив її міцному сну. Однак треба було щось робити. Може, варто десь позичити гроші, щоб віддати їй. І знову – думка про те, що треба роздобути грошей, аби заплатити повії; ця думка занурила мене в бруд, і я поморщився. Було, звичайно, від чого поморщитися.

– Агов! – донісся з кімнати неголосний солодкий голос. – Агов, ти де?

Я з'явився в дверях і спитав:

– Кави?

Вона потягнулася. На обличчі, всипаному ластовинням, заграла усмішка. І зовсім дитинно вона кивнула. Підвелася, рукою підсунула подушку під спину і так улаштувалася на ліжку – напівлежачи-напівсидьма.

– Тільки в мене розчинна, – устиг я сказати, зникаючи на кухні.

Окріп швидко підігрівся, і я вчинив для неї каву.

Вона була гарна, надто гарна для повіі. І надто молода. Світло-каштанове волосся, трохи понівечене «хімією», дрібними хвилями падало на плечі, татарський розріз очей, маленький гострий носик. Тонкі, але яскраві губи – я їх цілував, напевно, уночі? Не пам'ятав, і було шкода, що не пам'ятав я дотику до цих губів.

– Ти йдеш?

– Іду, – відповів я.

Присів на край ліжка. Простягнув їй чашку.

– А в тебе є шоколад? – запитала вона.

Я з жалем похитав головою.

– Ну, нічого, – вона усміхнулася.

«Як же її звуть?» – муляло питання.

– Ти вибач, – мовила вона. – Ти гарний, але я не запам'ятала, як тебе звуть...

– Толя, – сказав я і відразу скористався нагодою, щоб перепросити за такий же гріх пам'яті.

- Олена... Це по-справжньому, тобто за паспортом... А там я - Віка...

- Нумо, краще будеш Оленою...

- Гаразд, для тебе буду Оленою...

Цей ранок закінчився надвечір.

- Я маю йти... - сказала Олена і стонула плічками.

Я було пробелендів про гроші, про те, що щиро шаную борги, і що зараз у мене грошей немає...

- Забудь, - усміхнулася вона. - Олена грошей не бере. От якби ти з Вікою познайомився - довелося б 20 доларів покласти... Бувай!

Ми поцілувалися на прощання.

- Захочеш - знайдеш, - сказала вона вже зі сходової площадки, і униз зацокали її підбори.

- Ліфт працює! - гукнув я.

- Ну й нехай працює! - відгукнулась вона.

А за вікном було темно. Осінній вечір стелився журбою, проте я не журився. Мені було радісно. Я думав, що це друге народження чи другий подих. Щось друге, щось, що дає надію на майбутнє...

11. Вечір

Біля сьомої вечора задзвонив телефон.

Дзвонив колишній однокласник Дмитро.

- Ти знаєш, там щось зірвалося вчора... До мене Костя заходив. Він просив вибачитися... У тебе є зараз час?

- Це єдине, що в мене є, - посміхнувся я в слухавку.

- Під'їжджай, хильнем по сто грамів.

Я охоче погодився.

У Дмитра ми засиділися до глибокої ночі. У запнутому кіоску було тепло і затишно - працював потужний обігрівач, і з'являлось таке відчуття, ніби ми сидимо біля каміна.

Випивши для розминки пляшку червоного угорського, ми взялися за цитринову горілку «Микола». Вона чудово пішла під печінку тріски, і я подумав, що для відчуття повноти життя треба дійсно працювати в комерційному кіоску чи принаймні бути найближчим родичем продавця. Щоправда, мені вистачило бути колишнім однокласником, але - це талан. Багато хто не визнає своїх колишніх однокласників.

- Розумієш, - Дмитро повернувся до серйозної розмови, як трошки розігрілися цитринівкою. - У нього начебто годинник звихнувся. Тому він потрапив туди тільки на закриття... Узагалі він хлопець точний. Отож ти не смикайся, він далі вже сам усе зробить, - це, як кажуть, гонорово. У них із цим суворо. Годі, я сказав, і забули! Життя - лепська штука. У ньому всього багато. Я вчора з одним дівчиськом познайомився! - і Дмитро покрутив головою, мабуть, слів забракло. - Вона перукаркою працює. Іноді от так познайомишся - і одружуватися хочеться. Може, й одружусь колись. Треба спочатку квартиру прикупити...

- У мене вже є квартира, - втрутився я. - Дружина пішла.

- Повернеться! - хотів заспокоїти мене Дмитро.

- Краще не треба.

- Вона ж не виписалася?

- Ні.

- Отже, це ще не твоя квартира. Розумієш, коли в мене буде квартира, й у ній ніхто, крім мене, не буде прописаний - тоді я хазяїн.

З цим я погодився.

На прощання він подарував мені пляшку «Кеглевича». Ми зачинили кіоск і разом пішли до метро.

- Знаєш, - казав він дорогою. - Тут справа е невеличка - можна грошенят заробити. Хочеш?

- Кримінал? - запитав я.

- Ні, не зовсім. Хоча зараз усе - кримінал.

- Ну?

- Мій шеф розлучається, йому потрібен свідок.

- Свідок чого?

Дмитро почухав за вухом.

- Ну, як тобі це... загалом, ти ніби спав із його дружиною, розумієш? Треба бути в суді під час слухання, і якщо запитають - підтвердити. Мовляв, сам чоловік тебе запопав із нею, чи щось такого...

- Це ж неправдиве свідчення.

- Адже це не карна справа, а цивільна. Та й як хто доведе, що ти з нею не спав? Вона може відбріхуватися, але й вона не доведе... А заплатять тобі так, що рік зможеш по шинках ходити і не працювати. Га?

Я замислився. Пропозиція була не вельми приваблива, але, з іншого боку, грошей у мене не передбачалося, а тут начебто не жмикрути. Звісно, свідчити в такій справі, та ще брати на себе чийсь дружину... Дідько його знає...

– Якщо хочеш, я тобі влаштую зустріч із шефом, і він тобі сам усе пояснить. Тоді й вирішиш.

– Гаразд, – я зрадів можливості відкласти рішення. Та й те правда: Дмитрів шеф має краще знати, що йому потрібно.

– Я дам йому твій телефон, – сказав Дмитро.

Ми попрощалися.

12. Субота

Знайомство з шефом Дмитра відбулося наступного дня. Уранці він подзвонив мені, а вже о третій годині ми сиділи в мене на кухні. Власне, на моїй кухні він мене пригощав привезеною з собою горілкою й закусками. Було йому років сорок – високий, гладенько поголений, типовий державний службовець. Просивінь у короткому чорному волоссі. Вусики, акуратно підстрижені по лінії верхньої губи. Звали його Сергій.

– Вона шелихвістка, – розповідав він і помалу цідив горілку, немов не тутешній. – Допекла до живого – гірше не буває. Я знаю, з ким вона спить, але не хочу з ним зв'язуватися. Мені тут важливіше моральне питання – я ще маю плани на майбутнє, треба підтримувати репутацію, розумієш? Від тебе, може, нічого не буде потрібно, але як треба – встанеш, скажеш пару слів. Головне – запам'ятай: у неї на лівій груді під пипкою велика родима пляма, на паністарі теж. Це деякі деталі, про які можуть знати лише найближчі друзі, – він осміхнувся.

Я слухав мовчки. Кортіло заробити грошей, і дуже не хотілося вляпатися в якусь історію. Хоча я тямив, що грубі гроші без ризику не заробиш, тут очевидного ризику не було. Могло тільки виникнути кілька неприємних моментів. Але моменти – вони на те й моменти, щоб швидко забутися й поринути в минуле.

– Ну, і найголовніше, – Сергій потер долоні, немов у мене було зимно. – Гонорар – тисяча баксів. Вирішуй зараз – справа для мене пильна.

Я ковтнув слину. Мое замовне убивство коштувало удвічі менше.

– Навіть якщо не доведеться виступати – гроші твої, – додав Сергій.

Я кивнув.

– Якщо згоден, тоді збирайся.

– Куди? – здивувався я.

– Поїдемо – я покажу, де ти з нею «спав». Розповім, коли це було. Потім привезу тебе назад.

Ми поїхали на його «опелі» на Печерськ. Він мені показав своє помешкання – там було де розгулятися.

– Це спальня, – він розчахнув двостулкові двері з вітражним склом. – Осьде ти м'яв мою дружину. Коілося це в серпні – я їздив у Штати. Запам'ятовуй. Оно на стіні її портрет... Так, її звать Аліна. Не забудь!

Над ліжком у гарній рамці висіла кольорова фотографія симпатичної, але дуже нафарбованої білявки.

– Оце й по всьому, мабуть, – сказав він і зітхнув. – Суд наступного понеділка, о десятій ранку. По тебе приїде мій приятель. Сиди вдома й чекай.

Потім він відвіз мене додому, і я довго сидів на кухні. За вікном було темно, можна було б уже і спати лягти, але почував я себе занадто бадьоро й збуджено. Тому вечір тривав довго, може – до другої чи третьої ночі.

Дні після моєї смерті, що не відбулася, тяглися неймовірно довго. Важко було повірити, що лишень два дні тому мене мали вбити: кожний день був безрозмірний і не піддавався опису. Вечір у Дмитровому кіоску і зустріч з його шефом скидалися на заповнені чимось секунди в широкому й марному плині часу. Ще й раніше я любляв відраховувати час, орієнтуючись на якусь очікувану подію. Чийсь приїзд, побачення, просто лист, про який я знав. Звичайно, я дуже любив і несподівані листи, але вони відносилися до розряду випадків, які гарні тим, що незаплановані. Зараз мені треба було чекати на понеділок, аби вперше у житті бути свідком. Точніше, лжесвідком; цікаво виконувати вперше у житті не саму роль, а її протилежність. У цьому було щось майже природне для мене, немов так мені й роковано – виконувати протилежні нормальним ролі. Коли ж вирішив зіграти повноцінну роль – роль жертви замовного вбивства – випадок, чи Хтось інший, розпорядився інакше, не давши мені виконати задум. Що це було? Чому? Може, є якась цензура Долі, що дає чи не дає нам дозвіл на вчинок?

У понеділок я прокинувся з полегшенням – нарешті настав день, коли щось мало статися. Я сів на кухні – не було ще й восьмої ранку. Запарив чай і сидів, чекав на машину, що її Сергій обіцяв по мене надіслати.

Голосно цокав дзигар на стіні.

За вікном мжичило.

Тривав мій найнелюбіший місяць – жовтень. Революція тут ні до чого. Я не любив вогкість.

Біля дев'ятої внизу просигналила машина. Я визирнув у вікно і побачив біля свого парадного «дев'ятку». Зрозумів, що це за мною. Швидко одягся й вийшов.

Мовчазний водій років п'ятдесятьох привіз мене до суду. Там уже підійшов Сергій. Сказав: «Стій тут і чекай. Коли усі зайдуть, стоятимеш за дверима, поки не покличуть».

Я кивнув.

Двері суду відкрилися хвилин за тридцять, і звідти висипала під мжичку юрба з неусміхненими обличчями. Одна жінка була підкреслено в чорному. Після цього хтось з'явився у відкритих дверях, зробив жест, і Сергій, а слідом за ним і інші, зайшли. Я зайшов останнім. Зупинився перед дверима до зали засідань.

– Проходьте! – сказала мені дівчина, вбрана під літню секретарку в усе довге й картате сірого кольору.

– Я свідок, – пояснив я. – Мені сказали чекати тут. Вона раптом посміхнулася.

– То якби кримінальна справа, а тут можете заходити – просто сядьте ближче.

Я зайшов і сів на другу лаву біля дверей.

Засідання минуло швидко і для мене безболісно. Щоправда, я встиг збагнути, що дружина Сергія розлучатися не хотіла. Але Сергій на самому початку заявив, що людина, з якою вона його зраджувала, знаходиться в залі і в разі потреби засвідчить. Я довго потім спостерігав, як його дружина нервово бігає очима по рядах присутніх.

Після засідання Сергій підійшов до мене і передав конверт. Вигляд у нього був утомлений, але вдоволений.

– Легко заробив, – сказав він і посміхнувся. Потім, не попрощавшись, відійшов.

Я повернувся додому і перелічив гроші – такі суми в мене досі не було. Тисяча доларів у купюрах по п'ятдесят і по двадцять. Я кілька разів перелічував, розкладав їх по сотнях на столі в кухні, потім знову складав в одну пачку. Тремтіли руки, але, напевно, тремтіли вони з радості. Тепер я був із грошима і міг віддати борги. Щоправда, борги мої були дріб'язкові: за «Кеглевича» у кав'ярні на Брацькій, потім треба чимось потішити Олену-Віку з Хрещатика. І ніби все.

Я витяг з пачки двадцятку, а решту грошей загорнув у кульок, потім у газету і сховав під ванною – адже в моєї дружини, що пішла, є ключі, й залишати такий «сюрприз» для неї я не хотів.

Увечері я вже їхав на Хрещатик. Насамперед просто в метро розміняв долари, потім подався шукати Олену-Віку. Минулого разу я знайшов її на лавці біля кінотеатру «Орбіта». Я двічі пройшов до «Орбіти» й назад, але так і не побачив її. Пачка купонів гріла в кишені долоню правої руки, і я теж зайшов погрітися до кав'ярні-гриль по той бік від метро. З'їв півкурки, щедро политої кетчупом. Випив сто грамів горілки. Відчув себе достатньо уповільненим і спокійним. І знову пішов гуляти по Хрещатику в пошуках дівчини, з якою було легко в усьому.

Знайшов я її лише біля одинадцятої. Вона виглядала трохи втомленою, але, помітивши мене, зраділа. Ми взяли дві пляшки «Амаретто», кілька шоколадок, шмат саямі й поїхали до мене.

Пили, іли, балакали відверто й легко, кожнен про своє. Я розповів про дружину, що пішла, і про кавове минуле. Вона – про свою любов до волі й про ненависть до батьків і брата. Нам було гарно й уночі, і вранці. Довго не хотілося вставати. Потім я все-таки підвівся й приніс їй каву та шоколад. Ми обое нікуди не поспішали, але в якусь мить виникла павза-втома, і вона, як молода, але все-таки жінка, відчула її й почала збиратися.

– Якщо хочеш, я тобі дзвонитиму, – сказала вона, погладивши рурку, що мирно лежала на старому чорному апараті.

Я радо погодився й написав їй на папірці свій номер.

– Я б на твоєму місці поміняла замок у дверях, – сказала вона, уже виходячи з помешкання.

Знову бралось на ранній осінній вечір. Але тепер у житті з'явився приемний момент чекання – чекання на її дзвінки.

Телефон задзвонив уранці. Але телефонувала не Олена. Це був Дмитро з настійною пропозицією завітати до нього ввечері. Знехотя я пообіцяв.

За вікном світило кволе сонце. Було сухо й, мабуть, прохолодно.

Порахувавши купони, що залишилися від двадцятки, я поліз під ванну й витяг наступну двадцятку.

Життя тривало. На сніданок у мене був чай із шоколадкою. Правда, хотілося м'яса. Я знайшов стару господарчу сумку, витрусив її в коридорі на підлогу – востаннє носив у ній картоплю з базару понад місяць тому – потім підмів пісок віником у куток біля дверей.

У найближчому гастрономі я легко витратив решту купонів. Цієї решти вистачило на кіло яловичини, буханець свіжого хліба й пачку кефіру. Уже вдома, додавши до яловичої кісточки знайдені на кухні двійко картоплин і три цибулини, я зварив свій найлегший суп. Зварив і пішов до кімнати. Переглядав старі часописи, чекаючи на появу апетиту. Він з'явився біля третьої, й тоді я із задоволенням з'їв дві тарілки супу, заїдаючи товстим свіжим крайцем. Знову практично з нічого, з нескладного супу зі шматком хрусткого хліба виникло відчуття щастя.

І настав ранній жовтневий вечір. Прийшов не так, як приходив раніше. Без палаючих вуличних ліхтарів. Тривала чергова кампанія заощадження електрики.

Я їхав на Поділ, до кав'ярні на Брацькій. Просто на Контрактовій площі поміняв долари і знову з теплою пачкою купонів у кишені куртки прямував уздовж трамвайної колії.

З дверей і вікон кав'ярні виливалося на вулицю тьмяне осіннє світло. Разом із світлом долинав із закритих дверей сміх і гомін відвідувачів.

Черги не було, хоча в першій залі всі столики були зайняті. Я зазирнув до другої – там було де примоститися.

Підійшов до стійки, замовив подвійну каву – повну чашку. І нагадав про сто грамів «Кеглевича», відпущених мені в кредит.

– Тебе тут один хлопець розшукував. Начебто твій однокласник... – між іншим сказала «кавниця».

Я кивнув. Потім подумав про те, що «кавниця» не знає мого імені.

- А відкіля ви знаєте, що мене? – запитав я після хвилинної паузи.

- А в нього твоє фото було. Він тепер не в Києві живе, проїздом тут; тож хотів знайти...

Сівши в другій залі з чашкою кави, я збагнув – хто мене шукав. Знайоме почуття німоти нагадало про себе. Затремтіли руки. Я вже забув про все, хоча пройшло лише кілька днів. Відсунувши чашку, я залишив на столі шарф і повернувся до стійки.

- Сто грамів «Кеглевича», – замовив я.

- Сподобалося? – посміхнулася «кавниця». – Тобі цитринового чи динячого? Бери краще динячий – смачніше.

- Гаразд, динячий, – я кивнув. – А який він був з себе, цей однокласник?

- Звичайний, – вона стонула плечима. – Невисокий, у темній шкуратянці. Ти не турбуйся, він тебе знайде. Йому хтось чи адресу твою дав, чи сказав, де тебе шукати...

- А він що, фотографію усім показував?

- А скільки тут «усіх» буває? – знову стонула плечима барменша. – Три душі було, він ім і показав. Він і сьогодні заходив, але так просто, кави попити. Сьогодні про тебе не запитував.

Я повернувся до свого столика. Випив динячого «Кеглевича». Сто грамів здалося обмаль, і взяв ще двісті.

Досидівши до закриття, я біля години тинявся Подолом, потім зайшов до Дмитрового кіоску.

- Ну, як ведеться? – запитав він.

– Нормально, – видихнув я.

– Ти ніби штуку впорав, ге? – сказав він, посміхаючись на кутні.

– Так, – я кивнув.

– Клас! На дармовицю! Тож тепер заживеш!

– Угу, – мугикнув я.

– Стривай, ти вже хильнув?

– Небагато.

– А зі мною смикнеш?

Я знову кивнув.

Він дістав горілку. Зачинив двері й запнув вітрини. Налив.

– Тепер ти можеш борг віддати. Я б почекав, але якщо у тебе є бабки, то краще віддай зараз...

Я спробував зосередитися, але в голові висів п'яний туман.

Мабуть, і в очах моїх було нерозуміння. Дмитро гмукнув, випив горілки.

– Ти, видно, чимало втнув сьогодні! Я про бакси, що Кості віддав за твого клієнта, який дружину у тебе умкнув. А взагалі, якщо по-чесному й по-діловому, – ти мені ще десять відсотків із штуки винен. Це ж я тобі улаштував...

Поступово я зрозумів, про що йшлося. Я теж випив горілки і рішуче кивнув.

– Усе віддам, – сказав я. – Завтра. Бабки вдома.

– Мені що, – миролюбно стеновав плечима Дмитро. – Можеш завтра, можеш післязавтра. Як тобі зручно буде.

Було ще не пізно, коли мені стало погано, і Дмитро знайшов якогось приватника, котрий згодився відвезти мене додому і навіть допомогти ввійти у власну квартиру. Язик мій уже не повертався, але в очах час від часу з'являлася різкість, і в один із таких моментів я побачив зелену десятку, простягнуту Дмитром водієві.

15

Біля полудня мене збудив телефонний дзвоник.

– Це Костя, – сказав мені молодий голос. – Усе буде гаразд. Я його знайшов.

Я кивнув. Насилу починав розуміти зміст слів крізь туман учорашнього п'яцтва, що густо висів у голові.

Уже звучали в рурці короткі гудки, коли я збагнув, що Костя знайшов мене, адже гра, як виявилось, не скінчилася, і навіть коли я не думав про неї, вона тривала.

Після двох чашок кави й холодної ванни я відчув себе краще. Власне, я вже міг спокійно думати про те, що діється. Думав я на кухні. Кілька разів визирав у вікно і розглядав із висоти помешкання фігурки перехожих, вишукуючи серед них молодика в чорній шкуратянці. Але люди внизу йшли в своїх справах, і ніхто не викликав у мене підозри.

Навряд чи, я думав, він з'явиться при денному світлі. І, далєбі, не вбиватиме мене на очах юрби. Швидше за все, це буде вечір або ніч; тож удень можна почуватися в безпеці.

Мені вже не хотілося вмирати. Життя тривало, в ньому з'явився маленький і нікому, крім мене, не видимий зміст. З'явилася свобода вибору дій, і те, що я вибрав два тижні тому, мене вже не влаштовувало. Я хотів жити далі.

Заспокоївшись і трохи отямившись, я витяг з-під ванни бакси. Відрахував п'ятсот п'ятдесят для Дмитра – мій борг плюс десять відсотків. Тепер я набагато збіднів, але й на ці гроші можна було якийсь час жити, не замислюючись про майбутнє.

На вулиці знову було сонячно й прохолодно. Дорогою на автобусну зупинку я помітив, що на деревах не залишилося зеленого листя.

У Дмитровому кіоску біля прилавка стояла бабуся в довгому сірому пальті з облізлим коміром. Він їй показував китайський водяний пістолет.

Побачивши мене, Дмитро кивнув.

– В онучка день народження... – бурмотала бабуся. – А що на пенсію купиш...

– Ну, бери за двісті п'ятдесят тисяч, – сказав нетерпляче Дмитро. – П'ятдесят тисяч я тобі вже скинув!

– Спасибі, спасибі, синку.

Бабуся дістала з кишені пальта носовичок, розгорнула його і, виклавши на скло прилавка пачку десятитисячних, стала повільно їх перекладати й рахувати.

Дмитро закотив очі до стелі, потім глянув на мене.

– Двісті тридцять... – сказала бабуся і відразу похопилася. – У мене ще по тисячі є, тут, десь в іншій кишені...

– Не треба! – майже крикнув Дмитро. – Бери за двісті тридцять!

І він вручив їй водяний пістолет, як колись вручали радянський паспорт тим, хто досяг повноліття.

– Спасибі, спасибі, синку, – бурмотіла бабуся, задкуючи з кіоску.

– Ну, дістала! – зітхнув Дмитро. – Що в тебе?

Я витяг пачку доларів і простягнув йому майже так, як він простягав бабусі водяний пістолет.

– Тут п'ятсот п'ятдесят. З відсотками... – сказав я.

Дмитро знову зітхнув. Йому, видно, не сподобався мій тон.

– Слухай-но, – сказав він. – Ти ще не при тямі, чи що, після вчорашнього? Похмелитися тобі треба. Та й винен ти мені менше.

– Як менше?

Дмитро похитав головою і нормально, по-людськи посміхнувся – мені через цю посмішку відразу стало незручно, хоча я й не розумів, де я схибив.

– Дивись! – сказав Дмитро. – Чотириста п'ятдесят – це борг.

Я кивнув.

– Після цього в тебе залишається п'ятсот п'ятдесят. От із цих грошей десять відсотків, розумієш?

Я стенив плечима.

Дмитро гмукнув.

– Я завжди був проти подвійного оподаткування, – сказав він.

Потім витяг з-під прилавка почату пляшку угорської «Палинки» і дві кришталеві чарки. Розлив.

– Ти що, ображаєшся на мене? – запитав він, дивлячись мені просто в очі.

– Ні. Зі мною щось коїться останнім часом. Вибач.

– Ну, будьмо, – він підняв чарку. – Щоб усе в тебе було гаразд.

Ми випили, і я відчув, як усередині в мене щось почало упорядковуватися, приходи́ти до ладу. Я ніколи ще так виразно не відчував внутрішні зміни, як у цей день.

– Хочеш пораду? – запитав Дмитро. – У тебе тепер є бакси. Треба їх розкручувати. Ти ж не збираєшся завтра вмирати, а щоб жити – завжди потрібні бабки. Розумієш? Є кілька варіантів. Найледачіший з них – віддавати бакси під місячні відсотки. Тільки не в усякі там трасти й фонди – ці дременуть із твоїми баксами через місяць. Є люди, я тебе познайомлю, нормальні люди. Вони беруть у тебе бакси під десять відсотків на місяць, а самі віддають лохам під заставу нерухомості під п'ятнадцять відсотків. Розумієш? Якщо лох платить відсотки, то тобі – десять, а їм – п'ять. Якщо лох не платить, то його хату чи гараж забирають і продають. І тоді тобі однаково десять, а їм двісті. Але – це їхня робота, а ти ні біса не робиш. Сидиш тільки й книжки читаєш. Га?

Я кивнув і пообіцяв подумати.

– Коли ти вже почнеш жити по-людськи? – цілком миролюбно зауважив Дмитро і налив по другій чарці.

Ще до вечора я повернувся додому. Витяг із кишені баксову «решту», отриману від Дмитра, і залишив на кухонному столі. Потім уже роздягся.

Мені тепер треба було боятися темряви. Це я вже розумів. У ситуації, котру я сам же й створив, був якийсь прикрий гумор. Через випадковість я продовжую жити, але за мною триває мною самим організоване полювання. І я не знаю, як його скасувати. Та й чи можна скасувати? Чи можна розповісти Дмитрові про все? Тоді, може, він сам доплатить Кості чи комусь, щоб довели справу до кінця, бо виходить, що я його дурив з коханцем дружини, дурив Костю, грав із ними, як із шаховими фігурами. Ні, треба знаходити інший вихід чи просто затягувати гру та в такий спосіб продовжувати день у день своє життя. Але й це мені не подобалося. Хоча тепер я дорожив кожним днем свого життя.

На вулиці вечоріло. Мені кортіло поїхати на Хрещатик, знайти Олену й привезти її додому. Але більше хотілося жити, і я просто сів у крісло біля телефону й почав чекати на її дзвінок.

Вона й справді подзвонила приблизно за півгодини. І навіть погодилася приїхати, тільки попросила зустріти її біля виходу з метро. Я пообіцяв, і лише потім, коли вже рурка лежала на апараті й до зустрічі залишалось півгодини, подумав, як легко я дав цю обіцянку. Мабуть, діяла ще інерція відчуття безпеки життя. Ще й була вона така сильна, що, навіть одягаючись, я не відчував страху перед виходом на вечірню вулицю, де мене за будь-яким деревом чи рогом міг чекати парубок у чорній шкірянці.

Але, вже йдучи до автобусної зупинки, я цей страх відчував шкірою. І вуха вловлювали найзвичайнісінькі вечірні шуми з якоюсь підкресленою підозрою до них. Якись двісті метрів від парадного до автобусної зупинки позбавили мене енергії, й чоло зросило потом, ніби я не пройшов цю відстань, а насилу пробіг. В автобусі я відсапнув. До метро було десять хвилин їзди.

Повертаючи підруч з Оленою з автобусної зупинки додому, я почувався впевненіше. Іти вдвох було не так страшно.

Усю ніч ми кохалися з перервами на розмови в темряві. У цій темряві мені було дуже затишно, навіть коли ми обое мовчки лежали, пригорнувшись одне до одного.

– А ти зі мною побрався б? – запитала раптом Олена з іронією в голосі.

– Ні, – відповів я. – Я б тебе краще удочерив.

– Тоді б тебе посадили, – засміялась Олена.

І її дзвінкий сміх, ледве приглушений темрявою, звучав солодко й заспокійливо.

Я довго думав уже проти ранку, коли вона дитинно скрутилася калачиком і мирно спала, – думав про причину повернення до мене самовпевненості в ті миті, коли Олена була поруч. Напевно, я сприймав її як своєрідного янгола-оборонця або суміш цього янгола з охоронцем. Її добре почуття боронило мене, створювало навколо мене якийсь захисний невидимий шар. Ніби вона була моєю біосферою. Видко, вона почувала те саме щодо мене.

– Янгол-оборонець... – прошепотів я і всміхнувся. Це сполучення мені сподобалося, воно поєднувало в собі добро і захист, добро й силу.

Я простягнув до неї руки, попри її сонні протести пригорнув до себе й обійняв. І заснув, почувшись у повній безпеці.

16

Удень, залишившись на самоті, я знову й цілком поважно замислився про свою безпеку. Щоб думки працювали конкретніше, вийшов і купив у кіоску в гастрономі свіжу газету об'яв. Знайшов розділ «Послуги». Там, серед десятків сантехніків і укладачів паркету, я знайшов дві охоронні фірми. Рука потяглася до слухавки. Я набрав перший номер.

– Алло, фірма «Топсан», – проспівав приймний жіночий голос.

– Перепрошую, – плутано почав я. – Мені може знадобитися охоронець... Що для цього треба?

– Ви можете під'їхати до нас, і ми з вами укладемо договір.

– А скільки це буде коштувати?

– У нас різні розцінки: залежно від конкретних охоронних послуг. Починаючи від п'ятдесяти доларів.

– На місяць?

– На день, – поправила мене жінка.

Я подякував їй і поклав рурку на місце. Не було рації платити п'ятдесят доларів на день за власну охорону – вистачило б днів на сім, а потім?

Я зітхнув. Сів у кріслі зручніше і просто взявся переглядати газетні об'яви. Об'яви виявилися гарним заспокійливим засобом: коли я їх читав, виникало відчуття зовсім нормального життя – хтось будував будинки й дачі, інший розводив нутрій, третій розводив рідкісні троянди і пропонував їхне насіння поштою всім бажаючим. І навіть у розділі «Самотні серця» усі були гарні, непитущі й некурящі та шукали собі таких же. Світ вимальовувався настільки ідеальним, що праглося бути його вічним жителем.

Познайомившись з бажаннями людей купити те, чого в них немає, або продати те, що є, я раптом надібав об'яву зовсім іншого характеру, що виламувалася із загального бюргерського контексту.

«За велику винагороду готовий виконувати доручення, пов'язані з ризиком для життя». Замість телефону була подана тільки адреса: Ірпінь, вулиця Радянська, 87.

Уже наступного ранку в стоячому брудному вагоні електрички я приїхав до Ірпеня. Швидко знайшов Радянську вулицю і пішов по ній, позираючи на номери будинків.

Хвилин за десять я зупинився перед хвірткою, на якій висів потрібний мені номер. Будинок виявився глибоко у дворі, за старим недоглянутим садком. Будинок теж був старий і недоглянутий. Обійшовши його, знайшов вхідні бляховані двері. Постукав.

За хвилину в будинку зчинивсь якийсь шум. Щось скляне впало й покотилося по дерев'яній підлозі. За дверима залунали кроки.

– Хто? – запитав хрипкий чоловічий голос.

– За об'явою.

Двері відкрилися, й з прорізу визирнуло набрякле неголене обличчя дядька років сорока з гаком. Він вдихнув свіжого вуличного повітря і якось підбадьорився.

– Заходь! – сказав. А сам повернувся й пішов у будинок.

Я зачинив за собою двері на засувку і пішов слідом за ним.

У кімнаті стояв затхлий запах. Усі поверхні були вкриті мереживами. На стінці висів парний фотопортрет старих.

– Ну? – запитав мене хазяїн, що вже вмостився за вкритий такою ж мережаною білою скатертиною стіл.

Я підійшов, простягнув йому руку. Сказав: «Толя».

– Іван, – відказав він. – Ну?

Його нукання починало мене дратувати. Але я вирішив стримуватися й відразу перейти до справи.

– Мене хочуть убити, – сказав я.

Він гмукнув.

Мені здалося, що в дурнішій ситуації, за винятком, мабуть, тільки теперішньої, я ще не бував. Я підвівся з-за столу, щоб розвернутися й піти.

– Ти чого? – здивовано прохрипів Іван. – Я ж тебе слухаю...

– Давай-но краще я тебе послухаю, – запропонував я; добре, що настрої погіршився, і в такому настрої легко бути брутальним.

– А що тобі розповісти?

– Розкажи про себе, що ти можеш робити.

– Я усе можу... Я в армії прапором був, в Афгані... Я вже вантажі супроводжував, машини з Німеччини переганяв, у порахунках бував...

Цікаво, що його хрипкий голос дуже пасував його зовнішності і навіть одягу, якого, щоправда, на ньому майже не було – лише тільняшка й динамівські

спортивні штани з двома білими лампасинами.

– А ти втямив, що я сказав?

– Так, – вираз Іванового обличчя був уже поважним і діловим. – Утямив. Можу взятися.

– За скільки?

Іван пожував губи, зміряв поглядом мене, мій одяг – видно, рахував, скільки з мене можна заправити.

– Ну, якщо без підстрахування... п'ятсот зелених.

– Багато, – сказав я.

– Ну, чотириста... – прохрипів він, дивлячись мені просто в очі.

– Можу триста п'ятдесят, – запропонував я голосом украй втомленої людини.

Торгуватися я навчився на приватниках, що підвозили мене від метро до будинку.

– Гаразд, – погодився Іван. – Розповідай.

Я не втомлював його всією передісторією. Навпаки, сказав йому, що то давні порахунки, які вирішив зі мною звести один колишній партнер по справах. Описав його зі слів барменші.

– То що, він у кав'ярні на тебе чекав, виходить? – задумливо закивав Іван. – Авжеж. Добре. Аванс буде?

Я заперечно крутнув головою.

Це його не вельми засмутило.

Він сидів, погладжував рукою свою неголену праву щоку і думав.

Хвилин за п'ять його худе обличчя ще дужче витяглося, він задумливо зсунув брови, подивився на стелю. Поліз рукою під тільник, почухав ліву ключицю.

- Усе ясно, - прохрипів він.

- Що? - запитав його я.

- На живця треба.

- На якого?

- Ну, ти йому потрібний? Виходить, на тебе його й брати треба...

Логіка в його словах була, але зміст мені не подобався.

- Розумієш, якщо він десь сидить і причаївся, то на мене він не вийде; я для нього - аніщо. А на тебе він вийде. Ти йому потрібний.

- А якщо він устигне?

- Це моя турбота, - урвав мене Іван. - План готовий. Завтра покажеш цю кав'ярню, й на місці усе вирішимо.

Ми домовилися зустрітися на Подолі об одинадцятій ранку й на цьому розсталися.

17

Іван, попри свою зовнішність і місце проживання, виявився пунктуальним. Рівно об одинадцятій він підійшов до мене. Сам я міг його й не впізнати: одягнений вів був у джинси й зелену пухову куртку, що робила його грубшим. Навіть його обличчя виглядало свіжим, може, через поголеність.

– Ну? – спитав він замість вітання.

Я кивнув.

І ми пішли на Брацьку.

Кав'ярня щойно відчинилась, і «кавниця» попросила почекати хвилин десять, поки нагріється кавоварка.

– Може, по сто грамів тим часом? – запропонувала вона.

– На роботі не п'ю, – відрубав Іван.

Я присів за «свій» кутовий столик. Іван пройшов у другу залу, повернувся. Сів поруч.

– Угу, – пробурчав собі під ніс.

Потім подивився на мене.

– Я незабаром повернуся, – сказав він і вийшов.

Я залишився один у кав'ярні. «Кавниця» пішла у внутрішні лабіринти. Неголосно гула, нагріваючись, кавоварка.

Двері на вулицю були зачинені. У цій тиші й сам я намагався тихіше дихати.

Раптом розчинилися двері; я втиснувся в стіну – і до кав'ярні зазирнув пикатий чолов'яга у брудній бежевій куртці та з в'язаною чорною шапчиною на голові.

– Валю! – гукнув він.

«Кавниця» впливла з підсобки.

– Тобі горілку завозити сьогодні?

- Ні, ще є. Привези ящик «Амаретто».

Чолов'яга кивнув і вийшов.

«Кавниця» перевірила кавоварку.

- Тобі подвійну? - запитала мене.

- Так.

- А приятелеві твому?

Я стенив плечима.

- Прийде, тоді вже...

Я взяв із стійки свою каву.

Тиша дратувала. Я почувався напружено, і ця напруга сковувала мої м'язи, мої руки, мое обличчя, немов наставало обмороження.

Над чашкою диміла пара.

Чогось тут бракувало. Не було того, що я не любив, але до чого звик, бо це щось було складником кав'ярні, як водень є необхідною складовою частиною води. Нарешті я зрозумів, що це.

- Валю! - вперше гукнув я «кавницю» на ім'я.

Дивно, що протягом стількох років вона була для мене безіменною.

- Валю! Постав музику!

- Шуфутинського? - запитала вона зовсім по-домашньому.

– А що ще є?

Вона нахилилася до магнітофона. Я почув, як вона взяла кілька касет.

– Алегрова, – читала вона, не піднімаючись над стійкою. – Альона Апіна, Кіркоров, брати Гадюкіни...

Набір був дуже патріотичним. Я вибрав Апіну. Мені подобалося її телевізійне ластовиння.

– Тільки не дуже голосно, – попросив я.

– «Два кружальця ковбаси...» – завела співачка, й мені відлягло.

Я надпив ковток кави. Відлягло.

Знову відкрилися двері кав'ярні, але я вже не зазнав такого переляку, як уперше.

Повернувся Іван. Сів навпроти.

– Каву будеш? – запитав я.

– Ні. Ходімо!

– Зараз, доп'ю...

Іван терпляче чекав. А я не хотів допивати каву одним ковтком.

Коли ми вийшли з кав'ярні, Іван повів мене у двір сусіднього будинку. У цьому закинутому дворі лежав каркас «жигулів», за ним – смітник, а далі, за смітником, стояв виселений триповерховий будинок, що вже й не сподівався на капремонт. Самі лише зовнішні стіни, а усередині – купи балок, цеглин і перегородок, що обсипалися.

Тут Іван зупинився.

– Слухай, – сказав він. – Ми будемо тепер щовечора з п'ятої й до закриття в кав'ярні. За різними столиками. Якщо він з'явиться, ти виходиш і йдеш ніби відлоти. Сюди, у це місце між смітником і будинком. Він виходить за тобою, я – за ним. Втямив?

Я кивнув.

– І ще. Відразу на місці – повний розрахунок, щоб я тебе вже не бачив. Носи бабки із собою.

Ця ідея, як, утім, і сам план, мені не подобалися, але було видно, що сперечатися з Іваном нема рації. Тепер він командував і, здавалося, знав, що треба робити, краще за мене.

– Коли почнемо? – запитав я.

– Сьогодні. Нащо зволікати? Зайвий раз на електричці трястися! О п'ятій вечора – в кав'ярні.

Я поїхав додому. Прийняв ванну і пообідав. Приліг відпочити.

Лежав і думав про вечір. Про цю ловитву «на живця». У самому виразі була відверта неповага до «живця», тобто до мене. Я був чимось дрібним, ніби хробачком, на який хотіли піймати велику рибу.

Час минав повільно.

О четвертій я вийшов із будинку. Вже сутеніло.

Мое місце в кав'ярні виявилось зайнятим. Я узяв свою звичайну подвійну половинку і сів за ближній до стійки бару столик.

Краєм ока помітив Івана. Він сидів біля входу. Перед ним на столі стояла склянка і відкрита пляшка пива.

«На роботі не п'ю», – згадав я його ранкову фразу.

Охопивши поглядом першу залу, я зрозумів, що Кості тут нема.

Після другої подвійної половинки в роті згіркло. А до закриття залишалася ще година. Було нудно сидіти й нічого не робити. Я узяв сто грамів «Кеглевича». Тепер сиділося легше. Дрібні ковтки динної горілки миттю притлумили гіркоту кави в роті. Час минав трохи швидше.

Біля сьомої «кавниці» взялася вигетькувати відвідувачів.

Ми з Іваном виявилися останніми.

– Йди у бік метро, – прошепотів мені Іван у дверях. Я пішов. Вечірня темрява огортала вулицю. Мої черевики відлунювали на асфальті, і як я не намагався, а тихіше йти не виходило.

Повернув ліворуч і пішов уздовж білого муру Могильнянської академії. Попереду, за п'ятдесят метрів, починалася Контрактова площа, освітлена і ліхтарями, і пливкими вогнями автомобільних фар.

Іван наздогнав мене вже біля входу до метро.

– Завтра о п'ятій там же, – сказав він і пірнув у підземний перехід.

18

Ішов третій вечір ловитви «на живця». «Живець» на цей час вже притомився. У роті гіркло на сам вигляд кави. Власне, каву я вже не пив – вирішив зробити перерву, під час якої пив міцніші трунки. Так і чекати було легше, і якесь розслаблення огортало.

Автоматично я «фотографував» кожного, хто входив до кав'ярні. Зо два рази траплялися хлопці, за описом схожі на Костю. Один раз я навіть лаштувався вийти у двір, але той, кого я прийняв за Костю, взяв у Валі пляшку горілки й пішов до другої зали. За півгодини його, зовсім зачмеленого, уже виводили з

кав'ярні два чолов'яги пролетарського вигляду, й теж напідпитку.

За двадцять сьома до кав'ярні увійшов ще один хлопець у шкірянці. Він на мить зупинився на порозі, озирнувся й пройшов до стійки.

У цей час дві жінки, що сиділи навпроти мене, підвелися й вийшли. Я занервував, скося глянув в інший кут кав'ярні, де зі своїм пивом сидів Іван. Він уловив мій погляд і пограв пальцями по столі.

Малинін доспівав свою пісню, й касета закінчилася. У виниклій павзі з вулиці долинув гук дощу.

«Тільки цього бракувало», – подумав я. Парасольки в мене із собою не було.

– Закінчуйте! – оголосила «кавниця» перед тим, як поставити Шуфутинського.

Останній відвідувач, що увійшов, сів навпроти мене. Він поставив чашечку кави на стіл перед собою і, немов граючись, повернув її за ручку навколо осі. На його шкірянці не було крапель. Видко, дощ тільки-но почався.

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Примечания

1

Переклад з російської Леся Герасимчука

© Л. А. Герасимчук, переклад українською, 2003

Купить: https://tn.knigapoisk.com/kurkov_andr-y/priyatel-neb-zhchika

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)